

Opis źródła:

Na początku lat 80. XIX w. w piemonckim Verzuolo odkryty został papierowy rękopis, co ułatwiło zweryfikowanie teorii o początkach cypryjskiego dziejopisarstwa, poszerzając wiedzę o jego początkach, a konkretnie o trzech dziełach kronikarskich, znanych pod wspólnym tytułem jako *Gestes des Chiprois* (*Czyny Cypryjczyków*). Rękopis został po kilkudziesięciu latach przekazany do Biblioteki Królewskiej w Turynie. Carlo Perrin, który odkrył rękopis, sporządził własnoręcznie jego kopię, którą następnie przekazał francuskiemu uczonemu, Paulowi, hrabiemu Riant, która to kopia miała stać się podstawą późniejszej edycji. Odkrywca, który miał współpracować w przygotowaniu pierwszej edycji, zrezygnował z tego zaszczytnego zadania, powierzając je wspomnianemu hrabiemu Riant. Zbiór zachował się w stanie dość niekompletnym.

Na rękopis składają się trzy różnej struktury i objętości teksty, pisane w języku starofrancuskim z pewnymi naleciałościami włoskimi, z których dwa anonimowe – pierwszy i trzeci, powstały mniej więcej w zbliżonym czasie, czyli na początku wieku XIV, natomiast środkowy jest wcześniejszy, pochodzi z pierwszej połowy XIII w. i zawiera nieznaną wcześniej z innych rękopisów czy wydań narrację autorstwa Filipa z Novary, dotyczącą konfliktu cesarza Fryderyka II Hohenstaufa z Ibelinami. Ten związany z Cyprzem Lombardczyk dał się poznać w pierwszej połowie XIII w. jako polityk, żołnierz, ale także jurysta, moralista, poeta i historyk, którego pisma były znane od wielu wieków, zatem odkrycie zaginionego tekstu historycznego jego autorstwa wywołało wówczas w świecie naukowym małą sensację. Jak wiadomo z krótkiej notatki zawartej w tym jednym zachowanym rękopisie, został on skopiowany w 1343 r. w zamku Kyrenia na Cyprze przez przebywającego w niewoli Jana, nazywającego siebie „le Miège” (tzn. „Medyk”) dla Amaury’ego z Mimars. Nie wiadomo też, czy ten ostatni miał jakieś związki rodzinne z kronikarzem Janem z Mimars. Wspomniany rękopis ma charakter kompilacyjny. Można roboczo ustalić czas jego ukończenia na okres między rokiem 1314 a 1321, kiedy to dzieło geograficzno-historyczne weneckiego podróżnika Marino Sanudo Starszego *Liber secretorum fidelium crucis*, wykorzystującego kompilację, zostało przedstawione papieżowi Janowi XXII. Zdaniem pierwszego wydawcy źródła, Gastona Raynauda, który zaprezentował tu koncepcję hrabiego Riant, trzecią część napisał niejaki Gerald z Montrealu. W latach 20. XIV w. miał on także opracować całość dzieła. Inaczej uważał kolejny wydawca dzieła, Charles Kohler. Wbrew tytułowi, źródło nie jest tylko lokalną historią Cypru, ale raczej spojrzeniem na dzieje Ziemi Świętej z punktu widzenia mieszkańców Cypru¹.

¹ A. Foryt, *Gestes des Chiprois jako cypryjska kompilacja historyczna z XIV w. Kronika Ziemi Świętej*, w tłumaczeniu i opracowaniu Autora, Zabrze–Tarnowskie Góry 2018, s. 12–16.

Miejsca wydania:

Les Gestes Des Chiprois. Recueil de Chroniques Françaises Écrites En Orient Au 13e & 14e Siècles (Philippe de Navarre & Gérard de Montréal Publié Pour la Fois Pour La Société de l'Orient latin), wyd. G. Raynaud, Genève 1887 (*Chronique de Terre Sainte*, s. 1–24)

Les Gestes des Chiprois, w: *Recueil des Historiens des Croisades. Documents arméniens*, t. 2, wyd. Ch. Kohler, Paris 1906 (*Chronique de Terre Sainte*, s. 923–939).

Foryt A., *Gestes des Chiprois jako cypryjska kompilacja historyczna z XIV w. Kronika Ziemi Świętej*, w tłumaczeniu i opracowaniu Autora, Zabrze–Tarnowskie Góry 2018.

Miejsce przechowywania oryginału źródła:

Biblioteka Narodowa w Turynie.

Tekst źródła:

A.Foryt, *Gestes des Chiprois jako cypryjska kompilacja historyczna z XIV w. Kronika Ziemi Świętej*, w tłumaczeniu i opracowaniu Autora, Zabrze–Tarnowskie Góry 2018, s. 22–33.

4. Roku 1136 umarł cesarz Fryderyk, który zniszczył miasto Mediolan, po czym wyruszył, by udać się do Jerozolimy. Lecz zdarzyło się, iż w drodze przebywał przez dość małą rzekę na ziemiach Armenii, a zwierzę, na którym jeździł, przysnęło, a on wpadł do rzeki i utonął, zaś jego ciało zostało zaniesione do Antiochii i tam zostało pogrzebane w katedrze Świętego Piotra. W tymże roku zmarł we Francji król Ludwik [VI], a królem został jego syn Ludwik [VII]. [...]
9. W tymże roku [od wcielenia] Chrystusa 1143 umarł Fulko, trzeci król Jerozolimy, a królem po nim został Baldwin, jego syn, lecz opowiem wam, jako ów król Fulko umarł, co zdarzyło się wielce nieszczęśliwie. Wstał on wczesnym rankiem i wyjechał na polowanie na równinę pod Akką, a wyskoczył przed niego zając i król ruszył w pogoń za zającem i król Fulko spadł [z konia], łamiąc sobie kark i w ten sposób umarł.
10. [...] Roku 1145 papieżem został Eugeniusz, Pizańczyk z [miasta] Pizy, sprawując [swój urząd] 8 lat, 4 miesiące i 20 dni, zaś tron [papieski] wakował przez 2 dni.
11. [Roku] 1146 nastąpiła druga wyprawa ludzi z za morza do Jerozolimy, a z Królestwa Francji przybyło wielu hrabiów i baronów i [wielu też] z innych licznych ziem, zaś wiedzieć trzeba, [iż przybyli też] król Francji i cesarz Niemiec Konrad.
-

12. [Roku] 1147 po tym, jak baronowie i hrabiowie dotarli [już] do Jerozolimy; inni zaś potem, cesarz Niemiec Konrad oraz król Francji Ludwik oblegli Damaszek i walczyli z Saracenami, a Saracenów zmieszał oburęczny cios miecza cesarza Konrada, którym przeciął pewnego uzbrojonego po zęby Saracena od ramienia po pępek. Lecz Damaszek nie został wzięty, gdyż było to wielce warowne miasto, mające fosę wypełnioną wodą, która je cała otaczała oraz mury i mnogi lud, a liczne ogrody i osady i warownie także i poza miastem, które chrześcijanie wszystkie zniszczyli i spustoszyli, zanim odeszli; a choć mogli wziąć miasto, [to] nie zdarzyło się to z powodu nieszczęśliwego zdarzenia, o którym mowa w *Księdze podboju*, lecz za przyczynę podając niefrasobliwość. [...]

15. [Roku] 1154 od wcielenia Naszego Pana Jezusa Chrystusa papieżem został Anglik Hadrian, a był on papieżem 4 lata, 6 miesięcy i 20 dni, zaś tron [papieski] wakował przez 2 lata, 5 miesięcy i 10 dni.

16. W tymże roku król Jerozolimy, którego [zwano] Baldwinem, wziął na Saracenach Askalon, a był tam wielce potężny zamek nad morzem oraz wielka osada niby miasto; zaś oddalony był o 12 mil [od Jaffy], która jest od Jerozolimy o 2 dni [drogi]. Można się było doń dostać jedynie łądem, w tym przez wzgórza i doliny. W tymże samym roku zmarł król Anglii Stefan, który nosił również miano *Compare*, a miał też żonę, zwaną cesarzową Matyldą, z którą to panią miał syna, nazwanego Henrykiem, który został królem Anglii. [...]

21. [Roku] 1163 od wcielenia Chrystusa umarł Baldwin, wielki król Jerozolimy, a pozostawił jednego syna o imieniu Amalryk.

22. [Roku] 1164 od wcielenia Chrystusa wspomniany Amalryk został w Jerozolimie koronowanym na króla. Tenże król Amalryk wyruszył z całym swym wojskiem do Egiptu i wziął na Saracenach Aleksandrię i Bilbajs. [...]

25. Roku 1168 od wcielenia Chrystusa król Amalryk, piąty król Jerozolimy, walczył z Saladynem, sułtanem Babilonu² i potężnie go pobił, zabijając wielu Saracenów, a później udał się wspomniany król oblegać Damietę za pomocą eskadry galer oraz greckich zbrojnych, których cesarz Manuel z Konstantynopola mu użyczył. Jednak nie zdołał jej wziąć i odszedł.

26. Roku 1169 od wcielenia Chrystusa Saraceni wzięli na chrześcijanach Belinas i w tymże roku zostało założone opactwo w Valmont.

27. Roku 1170 od wcielenia Chrystusa nastąpiło wielkie trzęsienie ziemi, które zniszczyło wiele miast: Tyr, Akkę, Trypolis, Valanię i Antiochię oraz inne miasta chrześcijańskie, jak i saraceńskie, co miało miejsce w dzień świętych Piotra i Pawła. [...]

² W rzeczywistości Babilonem zachodni kronikarze często nazywali stolicę Egiptu, czyli Kair – za: Foryt, *Gestes des Chiprois...*, s. 27, przyp. 37.

30. Roku 1174 od wcielenia Chrystusa umarł król Amalryk, piąty król Jerozolimy; a królem po nim został Baldwin, który był trędowaty; a o tym Baldwinie opowiem wam, w jaki sposób pojawił się u niego trąd.

31. Król Amalryk, jego ojciec kazał [go] kształcić kanonikowi z Tyru, który później został kanclerzem królestwa, a następnie biskupem [katedry] św. Jerzego w Ramli, które było wielkim i bogatym biskupstwem. Dał mu za towarzyszy dzieci wolnych ludzi; a kiedy dzieciom, zostawiwszy obowiązki, pozwolono na zabawę jednych z drugimi, [ci] drapali się i szczypali w ręce, aż krew z nich płynęła. Inne dzieci, które były podrapane, skarżyły się i płakały, lecz Baldwin, syn króla, jakby nie został wcale podrapany, niczego nie okazywał, ani na nic się nie skarżył, gdyż niczego nie odczuwał. A niekiedy bywał tak zadrapany, iż krew płynęła z jego rąk, i nawet, kiedy mistrz często chłostał go w pośladki dyscypliną tak jak i inne dzieci, to ów Baldwin się tym nie przejmował, co mistrz zauważył, zaś pytał się, czy odczuwa ból, kiedy dzieci go drapały, on zaś odpowiadał, jako nic nie czuł. Zatem mistrz powiadomił o tym jego ojca, króla Amalryka, który zażądał, by odszukano i sprowadzono medyków z Damaszku, by oglądnęli dziecię. Ci zatem przybyli, jednakże nie mogli wcale go leczyć, dopiero jak został ogłoszony królem i koronowany, a trąd postąpił tak bardzo, iż nie mógł on jeździć konno, a kazał się wozić w podróż i do bitwy w lektyce [zawieszanej] między dwoma końmi.

32. Tenże król Baldwin po tym, jak jego ojciec umarł, został koronowany na króla Jerozolimy, a był on czwartym już królem o imieniu Baldwin a szóstym z kolei królem Jerozolimy po Gotfrydzie z Bouillon.

33. Kiedy nastał rok 1177 od wcielenia Jezusa Chrystusa, doszło do bitwy w polu wspomnianego króla Baldwina Trędowatego z sułtanem Babilonu Saladynem pod Montgisard, a z pomocą Boga i [relikwii] Świętego Krzyża, którą noszono przed wojskiem, który jest tym samym krzyżem, do którego przybito Jezusa Chrystusa, wspomniany sułtan z całym swoim wojskiem został pokonany i zabito wielu Saracenów, zaś chrześcijanie zdobyli wiele [łupów].

34. O tymże sułtanie Saladynie zamierzam wam opowiedzieć, skąd pochodzi i jak został panem Babilonu. [Zdarzyło się] tak, iż Babilon pozostał bez sułtana, który nazywał się Nureddin umarł i pozostawił dwóch synów, z których starszy miał zostać sułtanem, ale był jeszcze mały; zaś kalif, czyli saraceński papież, trzymał tych dwoje dzieci w Babilonie. Tenże Saladyn przybył z Persji z wielkim wojskiem, które sułtan Persji mu powierzył, a niektórzy powiadają, jako ów sułtan Persji był jego wujem, a inni powiadają, jako wspomniany Saladyn był jego domownikiem, lecz jakkolwiek by nie było, Saladyn był wodzem i panem owego wielkiego wojska, przyprowadzonego z Persji, zaś składało się ono z dobrych i bardziej obytych w boju zbrojnych niż ci z Babilonu, którzy byli tchórzami i mało zdatnymi do broni. A kiedy stanął

pod Babilonem, nie pozwolono mu doń wkroczyć i pozostał w swoich namiotach poza miastem, nie czyniąc nic złego. Kalif zapytał, czy jest on Saracenenem i czy aby nie przybył [po to], by szerzyć tu zło, po czym wezwał go, mówiąc, jako wystarczy by [on sam] przed nim stanął, by otrzymać jego błogosławieństwo. Kalif, który nie myślał o niczym złym, jeśli [Saladyn] okaże mu posłuszeństwo, sprowadził go przed swoje oblicze do Babilonu do kairskiego zamku. Saladyn, kiedy się tam udał, zabrał wraz ze sobą z kolei dwóch ludzi, którzy należeli do elity najlepszych [ludzi] spośród wszystkich, których miał w swoim wojsku; a kiedy wjechał do Kairu, do pałacu kalifa, który to kalif siedział na swoim tronie i przed sobą miał czarodziejską kurtynę, a kiedy chciał ukazać się lub przemawiać, rozsuwano kurtynę i ukazywał się. Zatem [wtedy również] rozsunięto kurtynę i Saladyn go ujrzał, po czym Saladyn udał, że idzie doń, aby oddać mu pokłon. A kiedy już był koło niego, zaraz chwycił miecz w dłoń, rzucił się na kalifa i go zabił. Inni jego ludzie także chwycili miecze w dłoń i zabawiwszy wszystkich tamtejszych, wzięli zamek, zaś wojsko spoza [murów] zaatakowało miasto Babilon i go zajęło. W ten sposób Saladyn został panem Babilonu, a był on w owych czasach wielce znacym Saracenenem, gdyż bywał wielce hojny, dobroczynny, litościwego serca i [wielkiej] dobroci i dokonał w swoich czasach wielu czynów, jak to stoi w *Księdze podboju*, co można w znacznej mierze wyczytać. Jednakże zbyt wiele jest spraw niepewnych w owej księdze i dlatego też nie będę tego więcej omawiał i wrócę do moich spraw.

35. Roku 1178 w Jerozolimie liczne gromy uderzyły z nieba w ziemię, co można było usłyszeć w południe, w dzień święta Świętego Krzyża we wrześniu, choć nie było tego słycać tak bardzo, a tegoż roku nastął wielki niedobór langusty.

36. Roku 1179 od wcielenia Jezusa Chrystusa król Baldwin Trędowaty walczył z sułtanem Babilonu Saladynem w miejscu, zwanym Mardż Ujun i król został pokonany, a [z nim wraz] jego towarzysze, czyli brat Odon z Saint-Amant, mistrz Świętyni oraz Baldwin z Ibelinu oraz wielu rycerzy, zaś sądzić można, jako zdarzyło się to dlatego, iż zawierzył bardziej swej sile niż mocy [relikwii] Świętego Krzyża, którą pozostawił w Tabarii. [...]

38. Roku 1181 król Baldwin Trędowaty kazał za swego życia koronować na króla Jerozolimy dziecię, swego siostrzeńca, zwanego Baldwinkiem, mającym zaledwie 7 lat, które to dziecko było synem markiza Wilhelma Długiego Miecza i Sybilli, siostry wspomnianego króla Baldwina Trędowatego, która to Sybilla była już w tym czasie małżonką pewnego znacznego męża z Francji, nazywanego Gwidonem z Lusignan. Król Baldwin Trędowaty nadał hrabstwo Jaffy swej siostrze Sybilli i jej wspomnianemu mężowi Gwidonowi z Lusignan, jednak tenże wolny mąż Gwidon z Lusignan okazywał tak wielką pychę, iż król i wszyscy baronowie królestwa nie mieli doń zaufania i wielce go mieli w nienawiści. Dlatego też Baldwin za swego

żywota kazał koronować swego siostrzeńca na króla Jerozolimy, a także dlatego, iż dziecko to było wielce przez lud upragnione, [zaś] pan Balian z Ibelinu, który był największym rycerzem, osobiście niósł go w ramionach w dzień koronacji. Tenże pan Balian miał za żonę starą królową, matkę króla Baldwina Trędowatego. [...]

42. Roku 1185 umarł król Baldwin Trędowaty, a odszedł on w młodym jeszcze wieku na trąd, który tak dalece był już posunięty, iż ciało mu w kawałkach odpadało.

43. Roku 1186 umarł mały król Baldwin, siostrzeniec króla Baldwina Trędowatego, a odszedł on w Akce i został w ramionach zaniesiony z Akki do Jerozolimy i tam pochowany. Sybilla, jego matka, kazała ukoronować siebie i swego męża Gwidona z Lusignan, a stało się to wbrew woli wszystkich baronów królestwa, którzy zgromadzili się wszyscy pewnego dnia w mieście Nablusie pod Jerozolimą i urządzili naradę. Nakazali [oni] obwołać królem męża innej siostry, który zwał się Onufrym [IV] z Toronu. Jednakże tej nocy wspomniany Onufry po tym, jak zgodził się przed baronami zostać królem, bez wiedzy [tychże] baronów wyjechał, udał się do Jerozolimy i tam pozostał. A rankiem, kiedy baronowie zamierzali go znaleźć, spostrzegli się, jako ten wyjechał, byli wielce zaskoczeni i rozsierdzeni i na koniec musieli udać się do Jerozolimy, by wbrew sercu złożyć hołd Gwidonowi z Lusignan. Zaś w trakcie [ceremonii] składania hołdu, jeden z baronów, który zwał się Baldwin z Ibelinu, pan Ramli, złożył hołd królowi Gwidonowi, mówiąc mu, iż dlatego składa mu hołd, by przed upływem roku królestwo nie uległo całe zatraceniu. Ciężko też mu było na sercu i nie miał już wielkich włości, gdyż król je zagarnął, a między innymi zażądał od króla glejtu na swobodny przejazd, a także aby mógł opuścić jego ziemie. Uzyskał też dzięki względom na dworze, iż król dał mu glejt w zamian za jego lenno i [Baldwin] wyjechał, udając się do Antiochii.

Słowniczek pojęć:

Fryderyk I Barbarossa, król Niemiec, cesarz rzymski –

<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Fryderyk-I-Barbarossa;3902958.html>

Antiochia – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Antiochia;3869889.html>

Ludwik VI Gruby, król Francji – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Ludwik-VI-Gruby;3934329.html>

Ludwik VII, król Francji – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Ludwik-VII;3934333.html>

Fulko V Młody, król Jerozolimy – https://pl.wikipedia.org/wiki/Fulko_V

Baldwin III, król Jerozolimy – https://pl.wikipedia.org/wiki/Baldwin_III_Jerozolimski

Akka – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Akka;3866900.html>

Eugeniusz III, papież – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Eugeniusz-III;3899040.html>

Konrad III, król Niemiec – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Konrad-III;3925154.html>

Damaszek – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Damaszek;3890465.html>

Saraceni – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Saraceni;3972339.html>

Hadrian IV, papież – <https://encyklopedia.pwn.pl/szukaj/hadrian,%20papie%C5%BC.html>

Askalon – <https://encyklopedia.pwn.pl/szukaj/askalon.html>

Jaffa – <https://encyklopedia.pwn.pl/szukaj/jaffa.html>

Stefan z Blois, król Anglii – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Stefan-z-Blois;3979417.html>

Henryk II, król Anglii – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Henryk-II;3911061.html>

Amalryk I, król Jerozolimy – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Amalryk-I;3868465.html>

Aleksandria – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Aleksandria;3867591.html>

Bilbajs – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Bilbajs;3877655.html>

Saladyn, sultan egipski – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Saladyn;3971361.html>

Damietta – <https://encyklopedia.pwn.pl/szukaj/damietta.html>

Manuel I Komnen, cesarz bizantyjski – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Manuel-I-Komnen;3937386.html>

Tyr – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Tyr;3990560.html>

Trypolis – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Trypolis;3989550.html>

Baldwin IV, król Jerozolimy – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Baldwin-IV;3873636.html>

Ramla – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Ramla;3965959.html> [dostęp dn. 3 I 2023 r.].

Gotfryd z Bouillon, król Jerozolimy
– <https://encyklopedia.pwn.pl/szukaj/Gotfryd%20z%20Bouillon.html>

Bitwa pod Montgisard – <https://wielkahistoria.pl/bitwa-pod-montgisard-1177-tredowaty-krol-poprowadzil-krzyzowcow-do-zwyciestwa-nad-saladynem/>

Nureddin, Nur ad-Din, władca syryjski – https://pl.wikipedia.org/wiki/Nur_ad-Din

Persja – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Persja;4019647.html>

Bitwa pod Mardż Ujun – https://zamki.name/bitwy/bitwa_pod_mardz_ujun_1179.html

Odon z Saint-Amand – <https://www.geni.com/people/Odo-de-Saint-Amand-8th-Templar-Grand-Master/6000000009440523704>

Baldwin z Ibelinu – https://en.wikipedia.org/wiki/Baldwin_of_Ibelin

Baldwin V, król Jerozolimy
– [https://pl.wikipedia.org/wiki/Baldwin_V_\(kr%C3%B3l_Jerozolimy\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Baldwin_V_(kr%C3%B3l_Jerozolimy))

Wilhelm Długi Miecz z Montferratu
– [https://pl.wikipedia.org/wiki/Wilhelm_z_Montferratu_\(zm._1177\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Wilhelm_z_Montferratu_(zm._1177))

Sybilla, króla jerozolimska – https://pl.wikipedia.org/wiki/Sybilla_Jerozolimska

Gwidon z Lusignan, król Jerozolimy – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Gwidon-z-Lusignan;3909169.html>

Balian z Ibelinu – https://pl.wikipedia.org/wiki/Balian_z_Ibelinu

Nablus – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Nablus;3945041.html>

Pytania do źródła.

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. Na podstawie tekstu opisz II wyprawę krzyżową.
2. Za pontyfikatu którego z papieży doszło do II wyprawy krzyżowej?
3. Z jakich krajów pochodzili uczestnicy II krucjaty?
4. Co na podstawie przytoczonego źródła można sądzić o pochodzeniu królów jerozolimskich?
5. Wymień zasługi Amalryka.
6. Jakie znaczenie dla ludzi średniowiecza miały relikwie Męki Pańskiej?
7. Co zapewniało bezpieczeństwo podczas poruszania się na określonym terytorium?
8. W jaki sposób władcy jerozolimscy zabezpieczali następstwo tronu po sobie wskazanym kandydatom?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto:

1. W jaki sposób w średniowieczu odnoszono się do osób chorych na trąd? Jakie zmiany w stosunku do trędowatych przyniosły wyprawy krzyżowe?
2. Jakie było znaczenie bitwy pod Montgisard?

Literatura pomocnicza:

Kawa J., *Ustrój polityczny Królestwa Jerozolimskiego do 1187 r.*, „Studia Erasmiana Wratislaviensia” 2011, z. 5, s. 87–111

Mayer H.E., *Historia wypraw krzyżowych*, przekł. T. Zatorski, Kraków 2008, s. 103–222.

Phillips J., *Druga krucjata: rozszerzenie granic chrześcijaństwa*, przeł. N. Radomski, Poznań 2013.

Runciman S. *Królestwo Jerozolimskie i frankijski Wschód 1100–1187*, przeł. J. Schwakopf, posł. opatrzył B. Zientara, Warszawa 1988.

Najważniejsze cezury:

Najstarsze z wydarzeń w zaprezentowanym fragmencie źródła pochodzi z 1136 r. W tym roku hrabstwo Portugalii zostało przekształcone w niezależne królestwo. Z tego samego roku pochodzą także pierwsze statuty nadane przez biskupa Paryża szkołom paryskim, z których następnie powstał Uniwersytet Paryski. Papież Innocenty II wydaje tzw. złotą bullę języka polskiego (z racji bardzo dużej ilości nazw osób i miejscowości), podkreślając niezależność polskiego Kościoła. W 1186 r. książę Kazimierz Sprawiedliwy przejmuje władzę na Mazowszu. W tym samym roku dynastia Hohenstaufów uzyskuje Sycylię i południowe Włochy.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Karolina Maciaszek.